

O sovětské vojenské vědě

V sovětském časopise „Vojennaja mysl“ probíhá od roku 1972 široká výměna názorů na aktuální otázky vojenské vědy. V souvislosti s kvalitativními změnami ve vojenství a v sociálně politickém a vojenskotechnickém charakteru války byly na stránkách vojenského tisku, na teoretických konferencích a vědeckých zasedáních mnohokrát řešeny otázky o

- vztahu války a ozbrojeného zápasu,
- podstatě soudobé války, jejím obsahu a zákonech,
- objektu poznání vojenské vědy, jejím předmětu a struktuře.

Na základě diskuse, která se zabývala těmito otázkami, uveřejnila redakce sovětského časopisu „**Vojennaja mysl**“ v čísle 9/1977 **redakční závěr**, který shrnuje výsledky. Cílem článku je seznámit naše čtenáře s hlavními řešenými problémy.

Soudobá válka, jako pokračování politiky násilnými prostředky, je nejen střetnutím ozbrojených sil, ale také boj v oblasti politiky, ekonomiky a ideologie. Ozbrojený zápas představuje rozhodující znak války a její specifikum. Válka však se ozbrojeným zápasem neomezuje.

Válka je společensko-politický jev, nejostřejší a otevřený způsob boje tříd, států, koalic, protikladných systémů, organizované ozbrojené střetnutí mezi nimi k dosažení politických cílů. Ve své podstatě je válka **pokračováním politiky určitých států a tříd násilnými prostředky**.

Válku vede celý stát. Válka se dotýká všech sfér života a činnosti společnosti. Hlavním a rozhodujícím prostředkem vedení války jsou **ozbrojené síly**. K dosažení stanovených politických cílů ve válce používají se současně s ozbrojenými silami také jiné prostředky, jako například ekonomické, diplomatické a ideologické.

Ozbrojený zápas je specifický obsah války, který tkví v organizovaném použití ozbrojených sil k dosažení politických a vojenských cílů. V občanských a národně osvobozovacích válkách, v partyzánském hnutí, ozbrojených povstáních a v ozbrojeném zápase působí také ozbrojené skupiny lidí. Na průběh a výsledek ozbrojeného zápasu, stejně tak války jako celku, má rozhodující vliv politika, společenský řád a ekonomika bojujících států, úroveň přípravy ozbrojených sil, jejich bojovost a bojová pohotovost.

Vysvětlení sociální podstaty války a armády, studium různých forem boje je spojeno se zkoumáním nejrůznějších zákonitostí, např. filosofických, sociálně politických, ekonomických, vojenských a technických, s rozpracováním různých podstatných teoretických a praktických problémů. Proto poznání těchto zákonitostí v celku ve svém souhrnu nemůže řešit

jedna jakákoli věda. Zkoumání všech těchto různorodých jevů může být skutečně jen společným úsilím velkého množství věd, včetně vojenské vědy. Vojenská věda společně s jinými vědami zkoumá válku jako složitý sociálně politický jev.

Při studiu války má vedoucí úlohu marxisticko-leninské učení o válce a armádě. Zkoumá válku a armádu z filosoficko-sociologických, sociálně politických a politickoekonomických pozic. Je světově názorovým a metodologickým základem všech věd a teorií, které vytvářejí systém vědeckých znalostí o válce a armádě. Ideje a závěry, zákony, kategorie a principy marxisticko-leninského učení o válce a armádě mají zásadní význam při rozpracování sovětské vojenské vědy a doktríny a mnohé z nich jsou bezprostředně jejich obsahem.

V celkovém systému znalostí o válce a armádě má zvláštní místo vojenská věda. Protože je nejvíce spojena s poznáním ozbrojeného zápasu, patří jí hlavní úloha v rozpracování způsobů dosažení politických cílů ve válce. Je prakticky systémem znalostí o charakteru a zákonech války, přípravě ozbrojených sil a státu na válku a způsobech jejího vedení. Hlavním předmětem jejího zkoumání je ozbrojený zápas ve válce.

Vycházíme-li z této definice předmětu vojenské vědy, na její strukturu a obsah přibližně asi přibližně takto.

Jako každá věda, tak i vojenská věda má své obecné základy: systém zákonů a z nich vyplývající obecné principy. V základech se vysvětluje úloha a místo vojenské vědy v celkovém systému znalostí o válce a armádě, dále také její spojitosti a vztahy s jinými vědami, které zkoumají válku.

Jádrem vojenské vědy je **teorie vojenského umění.** Poznává zákonitosti, charakter, principy a způsoby vedení bojové činnosti na strategickém, operačním a taktickém stupni; v souladu s tím zahrnuje teorii strategie, operačního umění a taktiky.

Teorie strategie jako nejvyšší oblast vojenského umění rozpracovává teoretické základy plánování, přípravy a vedení války a strategických operací, zásady vedení ozbrojeným silám, hodnocení a využívání morálně politických a ekonomických možností státu ve prospěch úspěšného vedení vojenských operací, organizace strategického týlu, civilní obrany a jiných druhů zabezpečení. Strategie je jedna pro všechny druhy ozbrojených sil.

Teorie operačního umění rozpracovává zásady a způsoby přípravy a vedení spo-

lečných a samostatných operací a bojové činnosti operačních svazů druhů ozbrojených sil, zkoumá formy a metody vedení vojskům (silám), hodnocení a využívání morálně politického faktoru při přípravě a vedení operací, otázky jejich operačního speciálního, technického a bojového zabezpečení. V souladu s tím zahrnuje obecné zásady operačního umění a teorii operačního umění druhů ozbrojených sil a týlu ozbrojených sil.

Teorie taktiky se zabývá otázkami přípravy a vedení boje svazky, útvary a jednotkami v různých sférách (na zemi, ve vodě a ve vzduchu). V souvislosti s tím zahrnuje teorii taktiky vševojskového boje, svazků, útvarů a jednotek druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk. Teorie taktiky zkoumá rovněž otázky bojového, speciálního, technického a týlového zabezpečení boje.

Součástí strategie, operačního umění a taktiky je **teorie velení.** Rozpracovává způsoby řízení ozbrojených sil a velení vojskům (silám). V rámci této teorie se zkoumají zvláštnosti projevu zákonů a principu velení v ozbrojených silách, systémy velení, metody práce velitelství, štábů a politických orgánů, rozpracovávají se požadavky na technické prostředky velení a na zabezpečení informací.

Teorie vojenské výstavby zkoumá otázky složení a organizační struktury ozbrojených sil v míru a ve válce, vztahů druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, systému jejich zmobilizování, doplňování a rozvíjení, přípravy záloh, organizace vojenské služby a další otázky.

Teorie vojenského výcviku a výchovy se zabývá zákonitostmi a principy vojenského výcviku a výchovy, rozpracovává formy a metody přípravy vojsk a štábů, zásady formování vysokých politických, morálně bojových a vojenských odborných kvalit u vojáků. Využívá podkladů vojenské pedagogiky a vojenské psychologie. Nejdůležitější význam ve výcviku a výchově vojsk má stranickopolitická práce.

Teorie válečné ekonomiky a týlu zkoumá otázky hromadění a využívání materiálních prostředků pro obranu státu a zabezpečení činnosti ozbrojených sil. Rozpracovává požadavky na válečnou ekonomiku v souladu s charakterem války, válečně ekonomické návrhy na zeslabení ekonomiky nepřítelů a vytýčuje cesty k zabezpečení odolnosti vlastní ekonomiky ve válce. V rámci této teorie se studují zákonitosti a principy organizace a práce týlu ozbrojených sil, zvláštnosti

jeho řízení a otázky vzájemné spojitosti tří s válečnou ekonomikou.

Specifická svým obsahem je **teorie cívilní obrany**, která má zvláštní místo v systému znalostí o válce a armádě. Vysvětluje otázky ochrany obyvatelstva a objektů tří státu před prostředky napadení nepřítel, pevnosti ekonomiky, organizace záchranných a neodkladných vyprošťovacích a obnovovacích prací v ohniscích napadení a prostorech živelných pohrom. Vypracovává zásady pro zdokonalení systému velení v civilní obraně.

Změny v ozbrojeném zápase a charakteru války měly za následek rozšíření spojitosti vojenské vědy se společenskými, přírodními a technickými vědami, v jejich rámci vyčlenění speciálních odvětví vědeckých znalostí, které jsou organicky spojeny s vojenskou vědou a bezprostředně směřují k zabezpečení požadků vojenství.

Při poznávání zákonitostí rozvoje vojenského umění, výstavby a přípravy ozbrojených sil má důležitou úlohu **vojenská historie**.

Všechna odvětví a znalosti, které jsou součástí vojenské vědy, mají složitou strukturu. Jsou mezi sebou úzce spojeny. Proces diferenciaci a integraci věd staví do popředí nutnost systémového přístupu k různým odvětvím znalostí a problémům, spojených s využitím druhů ozbrojených sil ve válce. V souvislosti s tím je zákonitě v rámci teorie vojenského umění a teorie vojenské výstavby zkoumat dílčí teorie bojového použití a výstavby druhů ozbrojených sil.

Vojenská věda je zkoumána jako jedna pro všechny druhy ozbrojených sil.

V soudobých podmínkách, kdy válka může nabýt globálního rozmachu, má rozhodující význam sladěná činnost různých druhů ozbrojených sil na základě jednoho plánu strategického řízení. Prakticky různé formy strategické činnosti a strategických operací mohou se vést jen společným úsilím různých druhů ozbrojených sil. V podmínkách soudobého charakteru války stává se vedoucí tendencí rozvoje vojenství jednotná a sladěná činnost všech druhů ozbrojených sil.

Vědy dělíme i podle toho, jaké zákonitosti poznávají. Základem sovětské vojenské vědy jsou obecné objektivní zákonitosti, které poznává marxismus-leninismus, samotná vojenská věda, dále z nich pro všechny druhy ozbrojených sil vyplývající jednotné základy vojenského umění, jejich výstavby, vojenského výcviku a výchovy. Druhy ozbrojených sil mají svou vlastní specifiku, a proto každý z nich

má odpovídající teorii, která zkoumá zvláštnosti výstavby a bojového použití daného druhu ozbrojených sil. To však nemůže být podkladem existence zvláštní vojenské vědy pro každý druh ozbrojených sil.

V podmínkách, kdy probíhá stále větší diferenciaci a úzká specializace různých odvětví znalostí podle druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a služeb, zájmy jejich systémového výzkumu a integrace vojenskovo-vědeckých znalostí vyžadují nekompromisní posouzení vojenské vědy. Je to skutečně složitý, ale jediný systém vojenských vědeckých znalostí.

L. I. Brežněv ve Zprávě ÚV KSSS na XXV. sjezdu KSSS zdůraznil, že nové možnosti pro plodný výzkum jak obecně teoretického a základního, tak i praktického charakteru se otevírají na styku různých věd, zejména přírodních a společenských. Proto jich musíme plně využívat. Tato slova plně platí i pro vojenskou vědu a s ní hraničící vědy. Vznik společných problémů na styku vojenské vědy s jinými vědami, jejichž řešení může být dosaženo v rámci několika odvětví znalostí, zabezpečuje všestrannější zkoumání problémů přípravy a vedení ozbrojeného zápasu s přihlédnutím k morálně politickým a ekonomickým faktorům a s úplnějším využitím výsledků všech věd pro upevnění obranyschopnosti a zvýšení bojové síly ozbrojených sil. Rozšíření a prohloubení spojitosti vojenské vědy s jinými společenskými, přírodními a technickými vědami obohacuje nejen její obsah, ale i metody zkoumání.

Idé především o vojenskou problematiku společenských, přírodních a technických věd, které souvisí s přípravou armády na válku, s vytvořením systémů výzbroje a s všestranným zabezpečením přípravy a vedení ozbrojeného zápasu. Vojenská problematika odpovídajících společenských, přírodních a technických věd se postupně formuje jako speciální odvětví znalostí těchto věd, které se těsně přimykají k vojenské vědě a ve vztahu k ní jsou vědami na hranici, na styku. Takové proplétání věd je v soudobých podmínkách poměrně značně rozšířeným jevem.

V oblasti společensko-politických věd mají největší význam pro ozbrojené síly:

- věda o stranické výstavbě a její odvětví — teorie stranickopolitické práce v ozbrojených silách,
- vojenská historie,
- vojenská etika,
- teorie vojenského práva,

- vojenská pedagogika,
- vojenská psychologie atd.

Např. teorie stranickopolitické práce tím, že vychází z obecných základů vědy o stranické výstavbě a zůstává v jejím rámci, rozpracovává otázky stranickopolitické práce s přihlédnutím ke specifické ozbrojených sil a ozbrojeného zápasu. Formy a metody práce velitelů a politických orgánů, stranických a mládežnických organizací jsou jiné v bojové situaci, než v jakýchkoli jiných podmínkách. Proto tyto otázky můžeme podrobně rozpracovat jen na základě poznání zákonů ozbrojeného zápasu a principů vojenského umění za rozhodujícího a určujícího významu obecně platných stranických zásad. Podobnou specifikou musí brát v úvahu také odvětví jiných výše uvedených věd.

Rozvoj vojenské problematiky v oblasti **přírodních věd** měl za následek vznik celé řady vojenských speciálních věd, jako je např. vojenský zeměpis, vojenská kartografie, vojenská geodézie, vojenská topografie, vojenská hydrometeorologie, vojenská navigace a další.

V oblasti **technických věd** vznikla celá řada odvětví, která jsou bezprostředně spojena s vojenskou vědou. Každé z nich má mnoho vlastních zvláštností, avšak v celku jsou spojena s rozpracováním těchto zásadních problémů:

- tvorba a konstrukce vyzbroje, vojenské techniky a střeliva;
- cesty účinnějšího využití bojových možností vyzbroje a vojenské techniky;
- základy provozu a oprav vyzbroje a vojenské techniky.

Patří tam také balistika, teorie střelby, vojenská radioelektronika, vojenská kybernetika atd.

Správné určení místa vojenské vědy v systému znalostí o válce a armádě, jejího místa a struktury má nejen teoretický, ale také velký praktický význam. Klasifikace vojenské vědy musí zabezpečit

- vědecky zdůvodněné řešení takových otázek, jako je zjištění těch odvětví vědy, na jejichž rozvoj musíme soustředit hlavní úsilí v souladu s praktickými požadavky;
- organizaci a strukturu vědeckých zařízení;
- systémový přístup k plánování vědeckovýzkumné práce;
- sloučení a koordinaci úsilí vědeckých kolektivů ke zkoumání nejsložitějších a aktuálních problémů;
- určení učebních programů na vysokých vojenských školách a u vojsk s tím, aby vojenské kádry studovaly všechna hlavní odvětví vojenské vědy. Tak bude zabezpečeno včasné osvojení výsledků vojenské vědy.